

Täysistunto

Tiistai 25.10.2022 klo 13.59—19.02

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 159/2022 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 12/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 12/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Sen esittelee sivistysvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Risikko. Olkaa hyvä.

Keskustelu

17.41 **Paula Risikko kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisättäväksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin uusi 46 §, jossa säädetään kunnille ja kuntayhtymille myönnettävästä erityisavustuksesta turvattomista oloista paenneiden lasten ja ilman oleskeluoikeutta olevien lasten varhaiskasvatuksen järjestämiseen. Esitys on merkityksellinen erittäin haavoittuvassa asemassa olevien lasten hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen kannalta. Sivistysvaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja kannatettavana. Valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Esitys sisältyy valtion vuoden 23 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Talousarvioesityksen mukaan momentin 29.10.30 määrärahaa saa käyttää enintään 60 miljoonaa euroa turvapaikanhakijoiden ja tilapäisen suojelun piirissä olevien lasten varhaiskasvatuksesta aiheutuneiden kustannusten korvaamiseksi tarkoitettujen avustusten maksamiseen. Rahoituksen arvioidaan kattavan noin 4 650 lapsen varhaiskasvatuksen kulut.

Erityisavustus on tarkoitettu kannustamaan kuntia järjestämään varhaiskasvatusta sellaisille tilapäistä suojelua hakeville tai saaville, kansainvälistä suojelua hakeville tai ilman oleskeluoikeutta oleville lapsille, joilla ei ole Suomessa kotikuntaa. Esityksellä kompensoidaan sellaisia varhaiskasvatuksen kustannuksia, joista kunta ei saa peruspalvelujen valtionosuutta. Valiokunta pitää perusteltuna, että säännös ulotetaan koskemaan myös muita kuin Ukrainan sotaa pakenevia lapsia.

Hallituksen esitys liittyy osaltaan myös sivistysvaliokunnan ehdottamaan ja eduskunnan hyväksymään lausumaan, joka on hyväksytty subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta koskevan hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä. Lausuman mukaan eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja selkeyttää kuluva vaalikauden aikana varhaiskasvatustlain 6 §:n 3 momentin tarkoittamien lasten, esimerkiksi turvapaikanhakijalasten, var-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2022 vp

haiskasvatusoikeuden yhdenvertaisen turvaamisen sekä ryhtyy selvityksen perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin.

Lisäksi eduskunnan apulaisoikeusasiamies on todennut 2.5.22 ratkaisussaan pitävänsä täysin välttämättömänä, että ilman kotikuntaa olevien mutta Suomessa kunnassa muutoin kuin täysin tilapäisesti oleskelevien lasten varhaiskasvatusoikeutta arvioidaan heidän yksilöllinen tilanteensa ja tarpeensa huomioiden ja niin, että viranomainen perustaa ja perustelee päätöksensä muun ohella YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksesta johtuvat velvoitteet huomioon ottavalla tavalla. Ratkaisussa todetun mukaisesti lapsen oikeuksien sekä yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttävät lisäksi, että kaikille suojelua hakevien lasten vanhemmille, muille huoltajille tai heistä huolehtiville henkilöille järjestetään riittävää ja asianmukaista neuvontaa ja ohjausta kunnassa käytettävissä olevista varhaiskasvatustal-veluista ja niihin pääsystä.

Ehdotetun säännöksen mukaan erityisavustusta ei myönnetä avoimeen varhaiskasvatustoimintaan. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on esitetty tämän linjauksen osalta toisistaan poikkeavia näkemyksiä. Jotkut lausunnonantajat ovat todenneet, että avoin varhaiskasvatustoiminta tulisi ottaa mukaan avustettavan toiminnan joukkoon, sillä avoimeen varhaiskasvatustoimintaan osallistuminen voisi olla perheille tarkoituksenmukaisempaa ja helpompaa. Toiset ovat puolestaan kannattaneet avoimen toiminnan rajaamista avustuksen ulkopuolelle.

Hallituksen esityksessä on perusteltu valittua linjausta seuraavasti: ”Kunnilla ei ole velvollisuutta järjestää avointa varhaiskasvatustoimintaa, joten toimintaa toteutetaan eri tavoin eikä sitä ole kaikissa kunnissa tarjolla. Toisin kuin avoimen varhaiskasvatuksen, päiväkotitoiminnan ja perhepäivähoidon reunaehdot säädetään laissa selkeästi, toiminta on suunnitelmallista ja pedagogisesti painottunutta. Siitä vastaa kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilöstö, ja lapselle turvataan hoito, huolenpito sekä ravinto. Avoimen varhaiskasvatustoiminnan tunnuslukuja ei myöskään tallenneta VARDAtietovarantoon, joten kuntien käytännöt toiminnan seurannan ja kustannusten arvioimiseksi vaihtelevat. Toimintaan osallistuvien lasten määrän, kotikunnan ja suojeluun liittyvän tiedon keräämisen on arvioitu olevan haasteellista kunnille. Avoimen varhaiskasvatustoiminnan sisällyttäminen avustukseen olisi edellyttänyt yhtenäistä seuranta- ja kustannustietojen keruuta, ja koska tällaista ei toistaiseksi ole, tämä olisi aiheuttanut kunnille paljon ylimääräistä hallinnollista työtä. Avoin varhaiskasvatustoiminta ei myöskään tue lasten suomen tai ruotsin kielen oppimista tai integroitumista Suomeen yhtä vahvasti kuin varsinainen varhaiskasvatus.” Tämä oli siis hallituksen esityksen perusteluissa.

Sivistysvaliokunta pitää siis tätä valittua ratkaisumallia tarkoituksenmukaisena. Valiokunta toteaa myös, että saadun selvityksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö on avan- nut avoimen varhaiskasvatustoiminnan kehittämistä varten oman kohdennetun avustus- haun, ja tähän hakuaika on 30.9.—7.11. tänä vuonna.

Sitten muutama sana erityisavustuksen myöntämisperusteista. Erityisavustuksen myön- tämisperusteista ja käyttökohteista on tarkoitus säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuk- sella. Hallituksen esityksen liitteenä olevan asetusluonnoksen mukaan erityisavustusta myönnetään sellaisesta kalenterikuukaudesta, jona lapsen varhaiskasvatuspäätöksessä päätetty tai sopimuksessa sovittu varhaiskasvatuspäivien määrä on vähintään kymmenen päivää. Osa lausunnonantajista on esittänyt huolensa siitä, että varhaiskasvatuksen päätös- tä tai sopimusta koskeva kymmenen päivän raja- us on liian ankara, koska kunta ei voi kiel- täytyä tätä vähemmän varhaiskasvatusajan järjestämisestä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2022 vp

Valiokunta toteaa säännöksen edellytyksen tarkoittavan käytännössä sitä, että varhaiskasvatusta on päätetty tai sovittu järjestettäväksi lapselle esimerkiksi 2—3 päivänä viikossa. Myös osa-aikainen varhaiskasvatus kymmenenä päivänä kuukaudessa täyttäisi edellytyksen. Edellytyksen toteutuminen koskee läsnäolototeutuman sijaan päätettyä tai sovittua varhaiskasvatusaikaa. Suunniteltua rajausta puoltaa se, että säännöllisessä varhaiskasvatuksessa voidaan paremmin vastata lapsen tuen tarpeisiin. Säännöllinen varhaiskasvatus edistää myös kielen oppimista.

Meillä oli tuossa asetuksessa ihan muutamia muitakin kohtia, mitä me kommentoimme, mutta ne ovat täällä mietinnössä.

Ihan lyhyesti vielä lopuksi, arvoisa puhemies: Ehdotetun säännöksen mukaan erityisavustusta voidaan myöntää valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan puitteissa. Erityisavustusta koskeva säännös lisätään lakiin pysyväisluonteisesti, vaikka esitykselle on varattu rahoitus vain vuodelle 23. Hallituksen esityksessä todetaan, että rahoituslain muutoksen jäädessä pysyvästi voimaan voidaan sen aktivoimiseksi osoittaa aina tarvittaessa määrärahoja. Nyt ehdotettu säännös ei näin ollen tuo pysyvää ratkaisua varhaiskasvatusoikeuden turvaamiseen säännöksen kohderyhmänä oleville haavoittuvassa asemassa oleville lapsille. Valiokunta pitää tärkeänä, että säännöksessä tarkoitettujen kotikuntaa vailla olevien lasten oikeus varhaiskasvatukseen toteutuu jatkossa pysyvästi. Valiokunta katsoo, että valmistelu pysyvän rahoitusmalliratkaisun löytämiseksi on syytä käynnistää pikaisesti.

Valiokunta uudistaa tässä yhteydessä myös useasti aiemminkin ilmaisemansa tahtotilan siitä, että varhaiskasvatuksen ammattitaitoisen henkilöstön riittävä määrä tulee turvata. Valiokunta on korostanut eri yhteyksissä, että varhaiskasvatuksen yksi merkittävimmistä laadun tekijöistä on koulutettujen... Koulutuspaikkamäärien lisäksi pitää huolehtia myös riittävästä täydennyskoulutuksesta ja siihen liittyvästä rahoituksesta, jotta henkilöstön riittävä osaaminen voidaan turvata myös tulevaisuudessa. — Ja vielä totean tämän, että valiokunta on korostanut eri yhteyksissä, että varhaiskasvatuksen yksi merkittävimmistä laadun tekijöistä on koulutettu ja työhön sitoutunut henkilöstö. Ja todellakin — tuossa lopussa jo sanoin — koulutuspaikkamäärien lisäksi, siis peruskoulutuspaikkamäärien lisäksi, pitää huolehtia täydennyskoulutuksesta ja sen rahoituksesta. Sitten meidän on pakko kiinnittää huomiota todella näihin aloituspaikkoihin, koska varhaiskasvatusopettajista on niin valtava pula.

Valiokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen 159/22 sisältyvän lakiehdotuksen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Asell.

17.50 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Hyvät kansalaiset siellä lehterillä! Käsittelyssä on hallituksen esitys opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta. Marinin hallitus on huhtikuun kehyspäätöksessään linjannut Ukrainasta pakenevien ihmisten auttamiseksi, että ”kunnille korvataan palveluista aiheutuvia kustannuksia tilapäisen suojelun käyttöönotosta lähtien”. Varhaiskasvatuksen osalta päätöksessä todetaan, että ”kuntien varhaiskasvatuksen kustannuksia kompensoidaan valtionavustuksella vuonna 2022 sekä tilapäislain turvin vuonna 2023”.

Suomessa valtioneuvosto päätti 7.3.22 laajentaa tilapäisen suojelun alaa koskemaan myös Ukrainan kansalaisia ja heidän perheenjäseniään, jotka pakenivat Ukrainasta vähän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2022 vp

ennen Venäjän hyökkäystä 24.2. eivätkä sen konfliktin seurauksena voi palata. Tilapäisen suojelun direktiivin mukaan ”jäsenvaltioiden on järjestettävä tilapäistä suojelua saaville henkilöille tarvittavat sosiaalipalvelut ja toimeentuloturva, jos heillä ei ole riittävästi varoja, sekä sairaanhoito”. Ja ”jäsenvaltioiden on annettava tilapäistä suojelua saaville alle 18-vuotiaille mahdollisuus hakeutua koulutusjärjestelmään samoin edellytyksin kuin vastaanottavan jäsenvaltion kansalaisille”. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan lisättäväksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin uusi 46 §, jossa säädetään kunnille ja kuntayhtymille myönnettävästä erityisavustuksesta, turvattomista oloista paenneiden lasten ja ilman oleskeluoikeutta olevien lasten varhaiskasvatuksen järjestämiseen. Esitys on merkityksellinen erittäin haavoittuvassa asemassa olevien lasten hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen kannalta. Esitys sai myös sivistysvaliokunnan tuen. Esitystä pidetään tarpeellisenä.

Tämä hallituksen esitys liittyy osaltaan myös sivistysvaliokunnan ehdottamaan lausumaan, joka on hyväksytty subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta koskeneen hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä. Siinä lausumassa edellytettiin, että ”valtioneuvosto selkeyttää tämän vaalikauden aikana varhaiskasvatuslain 6 §:n 3 momentin tarkoittamien lasten, esimerkiksi turvapaikanhakijalasten, varhaiskasvatusoikeuden yhdenvertaisen turvaamisen sekä ryhtyy selvityksen perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin”. Tästä aiheesta on toki myös Marinin hallitusohjelmassa kirjaus, jonka mukaan siis ”selvitetään, miten turvapaikkaa hakevien lasten oikeus varhaiskasvatukseen toteutuu”. Turvapaikanhakijoiden kotoittamisen on käynnistytävä jatkossa entistä aikaisemmin, jo vastaanottokeskuksessa.

Arvoisa puhemies! Tähän toimenpiteeseen eli tilapäisen suojelun piirissä olevien lasten varhaiskasvatuksesta aiheutuneiden kustannusten korvaamiseksi on talousarviossa varattu määrärahaa enintään 60 miljoonaa euroa. On arvioitu, että tämä rahoitus kattaa 4 650 lapsen varhaiskasvatuksen kulut. Tämä on välttämätön ja hyvä esitys, jolla turvataan heikossa asemassa olevien lasten arkea ja rakennetaan heille parempaa tulevaisuutta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Risikko.

17.54 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Myöskin tuossa luin meidän valiokunnan mietinnön, kerroin siitä, mitä mieltä me olemme, ja meidän oltiin hyvin yksimielisiä tästä. Pidän tätä erittäin hyvänä hallituksen esityksenä.

Tilapäistä suojelua saavien lapsien määrään on tietenkin nyt lisääntynyt, kun meillä on Ukrainasta, sodan kourista, saapunut tänne lapsia ja heidän vanhempiaan. Nyt kun meillä on oppivelvollisuus, niin oppivelvollisuuden puitteissa olevilla lapsilla on mahdollisuus käydä peruskoulua — tai heillä ei ole sitä oppivelvollisuutta niinkään, heillä on ollut mahdollisuus olla koulussa — mutta varhaiskasvatus on ollut sellainen, josta ei ole niitä korvauksia tullut kunnille. Kuitenkin me jokainen tiedämme sen, että pystyäkseen kiinnittymään nopeasti tähän yhteiskuntaan, vaikka se olisi vain väliaikaistakin, niiden sodan kauhujen jälkeen, on erittäin tärkeää, että perhe pystyy kiinnittymään siihen niin sanottuun normaaliin elämään, ja monesti on sitten tarve, että lapset saavat sitä ikäistensä ystävyyttä ja sosiaalista kasvatusta ja tukea.

Tässä yhteydessä pidän erittäin tärkeänä, että varhaiskasvatusta pystyttäisiin järjestämään näille lapsille, mutta nyt on ollut ongelma se, että kun se palvelu ei ole ollut niin sanotusti oikeuden piirissä, niin kunnille ei ole siitä korvattu. Mielestäni tämä on nyt erittäin hyvä ratkaisu, että kunnille tulee varhaiskasvatuksestakin korvausta näillä erityisavustuk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2022 vp

silla. Ja tietenkin toivoisin, että nämä lapset nopeasti sitten pääsisivät näiden varhaiskasvatuksen palvelujen piiriin ja heidän vanhemmilleen sitäkin kautta mahdollistuisi työnteko, koska työ on kuitenkin parasta sosiaaliturvaa ja integroituminen työn kautta on kaikkein nopeinta, väittäisin, kun uuteen yhteiskuntaan tullaan sodan kauhuista.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 159/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.